

Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Școala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran”

**„Agoniile” lui Iisus: drama din Ghetsimani și
„părăsirea” de pe Cruce.**

O perspectivă a Evangheliilor sinoptice

- rezumat-

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC :
Pr.Prof.Univ. Dr. Stelian Tofană

DOCTORAND :
Gligan (Lukacs) Mihaela

Cluj- Napoca,

2023

CUPRINS

ABREVIERI	4
I. Abrevieri scripturistice.....	4
II. Alte abrevieri	5
INTRODUCERE	8
I. Structura și conținutul lucrării.....	9
II. Obiectivele și metodologia cercetării.....	10
III. Stadiul actual al cercetării în literatura de specialitate și analiza lui.....	12
III.1 Stadiul cercetării pe plan național.....	12
III.2. Stadiul cercetării pe plan internațional.....	13
CAPITOLUL I. „AGONIA” DIN GHETSIMANI (MT.26:36-46; MC.14:32-42; LC.22:39-47). O PERSPECTIVĂ EXEGETICĂ SINOPTICĂ	16
I.1. GRĂDINA GHETSIMANI – LOCUL „AGONIEI”	18
I.1.1. Elemente comune și diferențe în relatările Evangheliștilor	18
I.1.2. Interpretarea simbolică a Grădinii Ghetsimani	20
I.2. ALEGEREA APOSTOLILOR PETRU, IACOV ȘI IOAN ÎN EPISODUL GHETSIMANI	21
I.2.1. Elemente comune și diferențe în relatările sinoptice	22
I.2.2. Motivul alegerii celor trei Apostoli.....	24
I.2.3. Raportul dintre priveghere și ispită în Mt.26:41 și Mc.14:38	28
I.2.4. Semnificația sintagmei „ <i>duhul este osârduitor, dar trupul neputincios</i> ”	30
I.2.5. Întristarea și tulburarea Mântuitorului în episodul Ghetsimani (Mt.26:37;Mc.14:33) ..	34
I.3. RUGĂCIUNEA LUI IISUS ÎN GRĂDINA GHETSIMANI	37
I.3.1. Elemente comune și diferențe în relatările Evangheliștilor	39
I.3.2. Semnificația termenului <i>ποτήριον</i> („pahar”) în scrierile vechitestamentare și în relatările Evangheliștilor.....	41
I.3.2.1. Interpretări simbolice cu privire la termenul <i>ποτήριον</i>	46
I.3.2.2. Semnificația termenului <i>ὄρα</i> („ceas”) în lumina Evangheliilor	49
I.3.3. Semnificația sintagmei „ <i>ἀββᾶ (ὁ πατήρ)</i> ” din Mc. 14:36	54

I.3.3.1. <i>ἀββᾶ</i> în scrierile vechi-testamentare	55
I.3.3.2. <i>ἄββᾶ</i> în scrierile nou-testamentare	57
I.3.4. Prezența îngerului în Grădina Ghetsimani și semnificația sintagmei „ <i>sudoare ca</i> « <i>picături de sânge</i> »” (Lc. 22:43-44)	61
I.3.4.1. Rolul îngerului în agonia din Ghetsimani	66
I.3.4.2. Ispitirea lui Iisus din Grădina Ghetsimani	69
I.3.4.3 Semnificația sintagmei „(sudoare) ca picături de sânge”	74
I.3.5 Întreita rugăciune și întreita întoarcere a Mântuitorului la Apostolii adormiți.....	76
I.3.5.1. Elemente comune și diferențe în relatările Evangheliștilor.....	78
I.3.5.2. Explicația sintagmei „ <i>Dormiți de acum și vă odihniți!</i> ”	81
Concluzii	84
CAPITOLUL II. „AGONIA” DE PE CRUCE (Mt.27:33-54; Mc.15:22-39; Lc.23:33-47).	
RAPORTUL DINTRE SINOPTICI.....	88
II.1. EVENIMENTE ÎNTÂMPLATE ÎN DRUM SPRE GOLGOTA.....	89
II.1.1. Simon din Cirene și purtarea crucii.....	89
II.1.1.1. Diferențe și elemente comune în relatările Evangheliilor sinoptice.....	89
II.1.1.2. Simon din Cirene – model al uceniciei?.....	92
II.1.1.3. Semnificația termenului <i>ἀγγαρεύω</i> („a sili”) în relatarea Evangheliștilor....	96
II.1.2. Tânguirea femeilor din Lc. 23:27-31.....	97
II.1.2.1. Profetia lui Iisus despre distrugerea Ierusalimului (Lc. 23:28-30, Lc.19:41-44)	98
II.2. EVENIMENTE ÎNTÂMPLATE ÎN TIMPUL RĂSTIGNIRII LUI IISUS	106
II.2.1. Elemente comune și diferențe în relatările Evangheliștilor.....	106
II.2.2. Dificultăți ermeneutice cu privire la ceasul răstignirii	108
II.2.3. Cei doi tâlhari în relatarea Evangheliștilor.....	113
II.2.3.1. Dialogul dintre Iisus și tâlhar în relatarea Evanghelistului Luca.....	115
II.2.4. Interpretări cu privire la întinericul din timpul răstignirii (Mt.27:45; Mc.15:33; Lc.23:44-45a).....	123
II.2.5. Ultimele cuvinte ale lui Iisus pe Cruce și reacția mulțimii.....	131

II.2.5.1. Strigătul lui Iisus pe Cruce și reacția mulțimii în relatarea Evangheliștilor Matei și Marcu.....	131
II.2.5.2. Ultimele cuvinte ale lui Iisus pe Cruce în relatarea lucanică.....	138
II.3. EVENIMENTE ÎNTÂMPLATE DUPĂ MOARTEA LUI IISUS.....	142
II.3.1. Elemente comune și diferențe în relatările Evangheliștilor	142
II.3.2. Interpretări cu privire la sfășierea catapetesmei Templului (Mt. 27:51; Mc. 15:38; Lc. 23:45)	143
II.3.3. Cutremurul și învierea „sfinților” în contextul Patimilor lui Iisus (Mt.27:51-53).....	150
II.3.4. Mărturia centurionului –o dovadă de credință? (Mt.27:54; Mc.15:39; Lc.23:47).....	159
Concluzii.....	164
CAPITOLUL III. TEOLOGIA „AGONILOR” LUI IISUS.....	168
III.1. Teologia „Agoniei” din Ghetsimani	169
III.1.1. Logica „Agoniei”.....	169
III.1.2. Tabor, Ghesimani și Cruce: de la Transfigurare la angoasa morții.....	174
III. 2. Teologia „Agoniei” de pe Cruce.....	179
III.2.1. Necesitatea jertfei sângeroase de pe Golgota.....	179
III.2.2 Rolul crucii în iconomia mântuirii.....	182
CONCLUZII.....	186
BIBLIOGRAFIE.....	189

Cuvinte și sintagme-cheie: Patimile lui Iisus, răscumpărare, Ghetsimani, Cruce, Evangheliile, dreptatea lui Dumnezeu, jertfa ispășitoare, iubirea lui Dumnezeu, rugăciune, Apostoli, perspectivă exegetică

Patimile Domnului reprezintă una dintre cele mai profunde teme care zguduie lumea de două mii de ani, un contrast izbitor între iubirea și dreptatea lui Dumnezeu, manifestate în taina Răscumpărării. Această Răscumpărare a umanității, anunțată încă din Vechiul Testament își găsește împlinirea în jertfa Mântuitorului de pe Cruce.

În lucrarea prezentă, mi-am propus spre analiză două episoade marcante din Patimile Domnului, și anume Agonia din Ghetsimani și Agonia de pe Cruce în relatarea Evangheliilor sinoptice.

Termenul *ἀγωνία* („agonie”) se întâlnește o singură dată în scrierile noutestamentare (Lc. 22:44) și descrie conflictul sufletesc și suferința profundă a Domnului Hristos în Grădina Ghetsimani. Această agonie se reflectă cel mai bine în rugăciunea rostită în „chin de moarte,” o rugăciune adresată Tatălui, în care slăbiciunea firii este învinsă prin acceptarea voii divine: „*Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești*” (Mt. 26:39; Mc. 14:36). Agonia continuă și în clipa răstignirii, când Hristos simte deplin părăsirea Tatălui, descrisă îndeosebi prin cuvintele „*Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?*” (Mc. 15:34; Mt. 27:46). Dar, cu toate acestea, Hristos nu se îndoiește nicio clipă că moartea Lui nu va dura și, cu încrederea nezdruncinată în Tatăl, rostește cu ultima suflare „*Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu*” (Lc. 23:46).

Un factor esențial, care duce la o cunoaștere mai profundă a dramei din Ghetsimani și a „părăsirii” de pe Cruce, constă în privirea de ansamblu asupra Pătimirii relatată de fiecare Evanghelist. Dar, întrucât tema Pătimirii este una complexă, lucrarea prezentă tratează această temă doar din perspectiva Evangheliilor sinoptice.

În elaborarea lucrării se va realiza o comparație a textelor despre Patimi din Evangheliile sinoptice, evidențiindu-se îndeosebi diferențele apărute și problemele ridicate de aceste diferențe

în rândul exegeților. Pe lângă aspectul exegetic, lucrarea conține și o parte teologică, în care se va accentua îndeosebi rolul și importanța jertfei Mântuitorului în restabilirea firii umane decăzute.

Am ales această temă din convingerea că va constitui un plus în teologia biblică nou-testamentară românească, având în vedere volumul restrâns de informații comparativ cu importanța și complexitatea subiectului. Totodată, cercetarea propusă dorește să ofere un răspuns la întrebarea: „de ce a fost necesară jertfa ispășitoare de pe Cruce?”, arătând, în acest sens, că iubirea și dreptatea lui Dumnezeu nu sunt două elemente distincte, dimpotrivă.

Dreptatea lui Dumnezeu se descoperă în imaginea unui tată care „ne așteaptă cu dor și care-și oferă brațele pentru ca să ne cuprindă și să ne ducă pe toți deopotrivă în fericirea și în liniștirea cea veșnică.”¹

Structura și conținutul lucrării

Lucrarea cuprinde două părți mari, prima parte fiind consacrată exegezei, iar a doua parte, teologiei Patimilor. Structurată în trei capitole principale, lucrarea debutează cu „Agonia” din Ghetsimani în relatarea sinopticilor, prezentându-se principalele asemănări și elemente distincte care reies din textele evanghelice.

Excepție fac subcapitolele în care se prezintă un detaliu inedit care nu apare și în relatările altor Evangheliști, cum ar fi, de exemplu, prezența îngerului și a sudorii „ca de sânge” în relatarea lucanică și sintagma „Avva, Părinte,” descrisă în Evanghelia după Marcu.

Acest element, al prezentării asemănărilor și deosebirilor între textele evanghelice, contribuie la o înțelegere mai clară a textului și a elementelor distincte care sunt abordate în cadrul fiecărui subcapitol. Spre exemplu, în primul capitol s-au constatat o serie de diferențe între sinoptici, dintre care amintesc:

- Luca este singurul care nu menționează denumirea „Ghetsimani”
- Evangheliștii Matei și Marcu sunt singurii care amintesc faptul că Hristos a luat cu Sine pe trei dintre ucenici: pe Petru, Ioan și Iacov
- doar în relatarea marcană apare expresia „Avva, Părinte”

¹Ioan CHIRILĂ, *Ipostazieri ale Cuvântului. Eseuri omiletice*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020, p.13.

- în relatarea lucanică este singurul loc în care apare prezența îngerului și a sudorii „ca de sânge”
- în Evanghelia după Marcu sunt amintite două rugăciuni ale Mântuitorului, iar în Evanghelia după Matei sunt relatate trei rugăciuni

Astfel, primul capitol, intitulat „*Agonia*” din *Ghetsimani* (Mt.26:36-46; Mc.14:32-42; Lc.22:39-47). O perspectivă exegetică sinoptică, își propune să ofere un răspuns la aceste diferențe, pornind de la semnificația termenilor-cheie precum κῆπος („grădină”), ἀδημονέω („a se mâhni”) ἐκθαμβέω/λυπέω („a se tulbura”), ποτήριον („pahar”), ὥρα („ceas”), ἀγωνία („agonie”), πνεῦμα („duh”), σάρξ („trup”) și continuând cu principalele interpretări exegetice și patristice.

Cel de-al doilea capitol e destinat Agoniei de pe Cruce, așa cum reiese din denumirea capitolului, „*Agonia*” de pe Cruce (Mt.27:33-54; Mc.15:22-39; Lc.23:33-47). *Raportul dintre sinoptici*. Lucrând la acest capitol, am întâmpinat o serie de dificultăți ermineutice, dintre care amintesc dificultățile cu privire la ceasul răstignirii, diferența dintre termenul παράδεισος („Rai”) și βασιλεία τοῦ θεοῦ („Împărăția lui Dumnezeu”) în relatarea lucanică despre cei doi tâlhari sau interpretările cu privire la semnificația sfâșierii catapetesmei templului care, precum se arată în lucrare, sunt diverse.

Referitor la diferențele întâlnite între relatările sinoptice în cel de-al doilea capitol, amintesc:

- în relatarea Sf. Luca, doar unul dintre tâlhari îl batjocorește pe Hristos, spre deosebire de relatarea celorlalți doi Evangheliști sinoptici
- Ἠλὶ ἡλὶ („Eli, Eli”) din Matei este înlocuit de Ἐλωὶ ἔλωὶ („Eloi, Eloi”) în relatarea marcană.
- Sf. Luca este singurul care leagă sfâșierea catapetesmei de întunericul nefiresc care a cuprins pământul
- Dacă în primele două Evanghelii, centurionul mărturisește divinitatea Celui răstignit pe Cruce, în Evanghelia lucanică accentul cade pe nevinovăția lui Iisus

Dacă primele două capitole constituie partea exegetică a tezei, ultimul capitol, intitulat *Teologia „Agoniilor” lui Iisus*, se centrează, precum reiese din titlu, pe partea teologică, în cadrul căreia sunt evidențiate aspecte precum voia lui Dumnezeu în logica agoniei, rolul Crucii în iconomia mântuirii, rugăciunea ca mijloc de comunicare cu Dumnezeu.

Obiectivele și metodologia cercetării

Obiectivul general al lucrării este realizarea unui studiu exegetic și teologic al temei „Agoniilor” lui Iisus în relatarea Evangheliștilor sinoptici. Cu privire la obiectivele specifice ale tezei de doctorat, amintesc:

- Explicarea principalelor diferențe existente în relatările sinoptice cu privire la Patimile Domnului
- Ilustrarea corelației dintre promisiunile vechitestamentare și nouetestamentare și împlinirile acestora în relatarea Patimilor
- Iisus Hristos este unicul Mântuitor al omenirii, răscumpărând prin jertfa Sa întreg neamul omenesc
- Toate evenimentele sunt subordonate voinței Domnului, astfel că nimic nu are loc fără îngăduința sau porunca Sa

Metoda principală de cercetare este exegeza istorico-critică, prin intermediul căreia textul biblic este perceput în dimensiunea sa istorică. Totodată, prin utilizarea acestei metode, se realizează o interpretare critică a textului, dorindu-se o analiză cât mai obiectivă a sintagmelor și frazelor analizate.

Un factor important îl constituie și perspectiva duhovnicească, caracteristică scrierilor patristice, pe baza căroră s-a fundamentat interpretarea textelor nouetestamentare, alături de scrierile teologilor contemporani.

Ca instrumentar de lucru exegetic, în realizarea lucrării prezente s-au utilizat următoarele ediții ale Sfintei Scripturi: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988; *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament*. Tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Domnul Țării Românești. Retipărită după 300 de ani în facsimil și transcriere cu aprobarea Sfântului Sinod, această ediție văzând acum, din nou lumina tiparului cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997; *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi și a celei Nouă*. Tipărită în zilele Majestății Sale Carol I, regele României. Ediția Sfântului Sinod, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1914; *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de

Bartolomeu Valeriu Anania arhiepiscopul Clujului sprijinit pe numeroase alte osteneli. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod; *Novum Testamentum Graece: Nestle-Aland (Greek Edition)*, Tyndale House Publishers, Illinois, 2012; *New American Bible. Revised Edition.*, American Bible Society, Philadelphia 2019.

Nu în ultimul rând, menționez faptul că un rol important în interpretarea textului îl constituie analiza de factură lingvistică a termenilor-cheie (*πνεῦμα, σὰρξ, ἀγαρεύω, βασιλεία, Παράδεισος, etc*), fapt care presupune utilizarea lexicoanelor, dicționarilor și enciclopediilor de specialitate: *Arheologia Biblică*,² *Dicționar de Teologie Ortodoxă*,³ *International Dictionary of New Testament Theology*,⁴ *The International Standard Bible Encyclopedia*,⁵ *Dicționar Biblic*,⁶ *The Cyclopaedia of Biblical Literature*,⁷ *International Standard Bible Encyclopedia*,⁸ *Expository Dictionary of Bible Words: Word Studies for Key English Bible Words Based on the Hebrew and Greek Texts*,⁹ *A Greek-English Lexicon of the New Testament*,¹⁰ *Dictionary of the Bible*,¹¹ *The Jewish Encyclopedia: A Descriptive Record of the History, Religion, Literature, and Customs of the Jewish People from the Earliest Times to the Present day*.¹²

Stadiul actual al cercetării în literatura de specialitate și analiza lui

a) Stadiul cercetării pe plan național

Cu excepția lucrării *Moartea lui Mesia, din Ghetsimani până la mormânt. Un comentariu asupra relatării pătimirii din cele patru Evanghelii*,¹³ scrisă de Raymond Brown, în literatura

²Dumitru ABRUDAN și Emilian CORNÎTESCU, *Arheologia Biblică*, E.I.B.M.B.O.R, Sibiu, 2002.

³Ștefan BUCHIU și Ioan TULCAN, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Basilica, București, 2019.

⁴ Colin BROWN, *The New International Dictionary of New Testament Theology (v. 1)*. Zondervan Pub. House, Grand Rapids, 1975.

⁵Geoffrey William BROMILEY și Edgar W. SMITH, *The International Standard Bible Encyclopedia*, Cross America Books, Garden City, New York, 1979.

⁶J. D. DOUGLAS, *Dicționar Biblic*, Cartea Creștină, Oradea, 1995.

⁷John, KITTO, *The Cyclopaedia of Biblical Literature*, vol. I, Ivison & Phinney, New York, 1854.

⁸James, ORR, *International Standard Bible Encyclopedia*, The Howard-Severance Company, Chicago, 2016.

⁹Stephen D. RENN, *Expository Dictionary of Bible Words: Word Studies for Key English Bible Words Based on the Hebrew and Greek Texts*, Hendrickson Publishers, Peabody, 2005.

¹⁰Joseph Henry THAYER, *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, American Book Company, New York, 1889.

¹¹William SMITH, *Dictionary of the Bible*, vol. IV, The Riverside Press, Cambridge, 1990.

¹²Isidore SINGER, *The Jewish Encyclopedia: A Descriptive Record of the History, Religion, Literature, and Customs of the Jewish People from the Earliest Times to the Present day*, Funk and Wagnalls Company, New York, 1905.

¹³Raymond E. BROWN, traducere de Marius Bitiușcă, *Moartea lui Mesia, din Ghetsemani până la mormânt: un comentariu asupra relatării pătimirii din cele patru Evanghelii*, Sapientia, Iași, 2012.

românească de specialitate, tema „Agoniilor” lui Iisus este abordată succinct în câteva volume și studii, fără a fi însă tratată în profunzime.

Lucrarea amintită anterior este structurată în două volume și tratează într-un mod amplu atât agonia din Ghetsimani, căreia îi sunt consacrate mai mult de o sută de pagini, cât și agonia de pe Cruce, căreia îi sunt dedicate aproximativ trei sute de pagini. Scopul acestui comentariu este „explicarea în detaliu a ceea ce evangheliștii intenționau și transmiteau destinatarilor prin relatările lor despre pătimirea și moartea lui Iisus.”¹⁴ Însă formatul prezentării contravine acestui scop. Tendința autorului de a trata relatările lui Matei și Marcu împreună (Marcu/Matei)¹⁵ este deconcertantă, în ciuda afinităților dintre cele două relatări.

Un studiu care a constituit un punct de plecare în scrierea subcapitolului *Prezența îngerului și sudoarea „ca de sânge” (Lc.22:43-44)*, se intitulează *Iisus Hristos pe Cruce și «medicina» ultimelor clipe*,¹⁶ scris de Pr. Prof. Stelian Tofană. În acest studiu, autorul oferă o perspectivă aparte despre „Agoniile” Mântuitorului; în ceea ce privește agonia din Grădina Ghetsimani, Pr. S.Tofană oferă informații detaliate despre fenomenul fiziologic cunoscut sub denumirea de *hematidroză*, fenomen caracterizat prin apariția particulelor de sânge în transpirația celui care trăiește la cote maxime durerile și chinurile unei „drame curtremurătoare.” În ceea ce privește agonia de pe Cruce, autorul accentuează atitudinea Mântuitorului față de băutura care I s-a oferit în ultimele Sale clipe, atitudine din care se poate deprinde ideea „că a muri creștinește este ceva ce se învață (...) a muri conștient înseamnă a-ți duce crucea până la capăt.”¹⁷

Un alt studiu care tratează sintagma *ἄββᾶ (ὁ πατήρ)*, caracteristică Evangheliei după Marcu, este *Dificultăți în traducerea sintagmei neotestamentare ἄββᾶ (ὁ πατήρ)* realizat de Mihai Valentin Vladimirescu. Precum reiese din titlu, autorul își propune să reliefeze dificultățile de traducere a sintagmei *ἄββᾶ ὁ πατήρ*, pe care le sintetizează în trei întrebări:

1. Care este sensul termenului *ἄββᾶ*? 2. Cum a luat naștere această sintagmă? 3. Care este sensul și rolul sintagmei în Epistolele către Romani (Rom.8:15) și Galateni (Gal.4:6)?¹⁸. Acest studiu m-a

¹⁴Raymond E, BROWN, *Moartea lui Mesia: din Ghetsemani până la mormânt*..., p.29.

¹⁵ Autorul face referire la Marcu/Matei atunci când relatările celor doi Evangheliști sunt atât de apropiate încât, potrivit autorului, prezintă aceleași informații sau puncte de vedere.

¹⁶Stelian TOFANĂ, „Iisus Hristos pe Cruce și «medicina» ultimelor clipe”. *Medicii și Biserica*. Vol.10/2012.

¹⁷Stelian TOFANĂ, „Iisus Hristos pe Cruce și «medicina» ultimelor clipe”, pp.31-42.

¹⁸Mihai Valentin VLADIMIRESCU, „Dificultăți în traducerea sintagmei neotestamentare ἄββᾶ ὁ πατήρ,” în volumul *Receptarea Sfintei Scripturi între filologie, hermeneutică și traductologie*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, pp.400-414.

ajutat îndeosebi în realizarea subcapitolului *Semnificația sintagmei „ἄββᾶ (ὁ πατήρ)”* din Mc.14:36.

Prin urmare, având un context bibliografic restrâns, am apelat la resurse din spațiul internațional, iar o parte dintre aceste resurse vor fi menționate în cele ce urmează.

b) Stadiul cercetării pe plan internațional

Există două lucrări principale pe care le-am utilizat în realizarea lucrării, și anume: *Passion Narratives and Gospel Theologies: Interpreting the Synoptics Through Their Passion Stories*,¹⁹ scrisă de Frank Matera și, a doua lucrare, *The Synoptic Gethsemane. A Critical Study*²⁰ de Warren Holleran.

Prima lucrare amintită este structurată în nouă capitole, autorul consacrand câte trei capitole pentru fiecare dintre Evangheliile sinoptice: un capitol conține o prezentare generală a narațiunii Patimilor (problema surselor din care s-a inspirat Evanghelistul, temele principale pe care Frank Mattera le-a identificat în narațiunea Patimii și pe care urmează să le aprofundeze în continuare²¹), al doilea capitol reprezintă un comentariu despre narațiunea Patimilor și, cel de-al treilea capitol, structura teologică a Evangheliei în care autorul prezintă temele principale pe care le-a identificat în narațiunea Patimilor și despre care amintește în partea de prezentare generală.

Lucrarea, precum menționează și F. Matera în partea introductivă, nu este o lucrare istorică; mai degrabă, autorul dorește să prezinte Patimile din perspectiva teologică a fiecărui Evanghelist în parte.

A doua lucrare menționată, și anume *The Synoptic Gethsemane. A Critical Study*, tratează doar una dintre „agoniile” Mântuitorului, și anume Agonia din Ghetsimani, așa cum reiese de altfel din titlul lucrării. Gândită ca un studiu exegetic asupra Agoniei din Ghetsimani, începând cu rugăciunea lui Iisus de la Cina cea de Taină și finalizându-se cu arestarea Mântuitorului, lucrarea este structurată în trei părți principale. În prima parte sunt analizate problemele criticii textuale,

¹⁹ Frank J. MATERA, *Passion Narratives and Gospel Theologies: Interpreting the Synoptics Through Their Passion Stories*, Wipf and Stock Publishers, Eugene, 2001.

²⁰ J. Warren HOLLERAN, *The Synoptic Gethsemane. A Critical Study*, Universita Gregoriana Editrice, Roma, 1973.

²¹ De exemplu, în relatarea Patimilor din Evanghelia marcană, autorul a identificat următoarele teme principale: filiația divină a Mântuitorului, abandonarea lui Iisus de către discipoli, distrugerea Templului, Fiul Omului și persecuțiile viitoare.

exegezei și analizei literare. Partea a doua este o teorie a surselor și redactărilor, iar partea a treia este o sinteză teologică a relatărilor sinoptice și a surselor lor.

Alte studii care abordează tema prezentă, însă nu exhaustiv, ci doar parțial, sunt: *Jesus on the Mount of Olives (Luke 22:39-46): Tradition and Theology*,²² *The Transfiguration and the Agony in the Garden*,²³ *Certainly this Man was Righteous': Highlighting a Messianic Reading of the Centurion's Confession in Luke 23:47*.²⁴

Un studiu complex despre problema întinericului din timpul răstignirii este publicat în lucrarea *Studies in Matthew: Interpretation Past and Present*, de Dale C. Allison²⁵. În acest studiu, autorul își propune trei obiective: să ia în considerare pasajele vechi-testamentare care au legătură cu întinericul descris în Evanghelii, să evidențieze modul în care pasajul din 27:45 are legătură cu alte pasaje din Evanghelia după Matei, să prezinte câteva relatări despre principalele semnificații teologice și literare pe care le-au descoperit exegeții.

²²Green, JOEL B., "Jesus on the Mount of Olives (Luke 22.39-46): Tradition and Theology," în: *JSNT*, 8.(1986). În acest studiu, autorul Joel B. Green își propune să prezinte sursele utilizate de Evanghelistul Luca în redactarea narațiunii despre Patimile Domnului și tema principală care a stat la baza acestei relatări.

²³Kenny, ANTHONY "The Transfiguration and the Agony in the Garden," în: *The Catholic Biblical Quarterly*, vol 19, nr.4 (1957). În acest studiu Anthony Kenny prezintă o legătură între Schimbarea la Față și Agonia din Ghetsimani, ambele episoade fiind considerate cele mai semnificante episoade din revelația slavei lui Dumnezeu în fața apostolilor.

²⁴Matthew C., EASTER "Certainly this Man was Righteous': Highlighting a Messianic Reading of the Centurion's Confession in Luke 23:47," în: *TynBul*, 63 (2012). Acest studiu accentuează ideea că centurionul este unul dintre primii oameni care L-au recunoscut pe Iisus răstignit ca fiind Mesia.

²⁵Dale C. ALLISON, *Studies in Matthew: Interpretation Past and Present*, Baker Academic, Michigan, 2012.